

priklenjen, in danes pride njegov sivi oče v tabor, da ga pelje domov, kjer naj bi okreval do dobra. Sestra Benedikta — nekdanja Franica, spozna takoj v častitem starčku nekdanjega, nepozabnega dobrotnika in s solznimi očmi se mu sedaj zahvali za oni dar, ki je osladil zadnje dni umirajoče matere.

Božja previdnost je hotela, da je ravno ona, sestra Benedikta, otela smrti jedinega sina umirovljenega častnika, ki ji je nekoč pomagal iz največje bede. — Hvaležnost očeta in sina je bila brezmejna, ona se niti spominjala nista več omenjenega dogodka in sta sedaj delila svoje ogromno bogastvo med reveže iz hvaležnosti do sestre Benedikte — nekdanje Franice.

Kragulj.

(Prirodoslovni sestavek. — Spisal Ivan Rekar.)

M gozdu smo. Vse je mirno in tiho, noben list se ne gane, nobena veja se ne zaziblje, svečana tihota objemlje prirodo, le šumenje po strmi strugi deročega potoka udarja ti na uho.

Temen les je to. Mogočne bukve stoje ponosno okoli, visokorastle smreke širijo svoje zelene veje nad mehkim mahom, kateri pokriva tla. Še celo krivenčasti gaber se je mogočno razprstrl na okrog, in s svojim listjem brani pekočim solnčnim žarkom posijati v tiho središče.

Ozrimo se po drevesih! Glej, tam pri strugi, ob deblu šiljavega borovca, kateremu je sneg odčehnil precej vej, kup zvrhovačenega dračja. Stopimo bližje, toda tiho, po prstih!

Glej, glej, gnezdo je; pa še celo letošnje, torej pozor!

Vse mirno, niti naših stopinj ni čuti. Le tiho naprej! Stojmo!

Iz gnezda na borovcu izleti velika ptica, kroži nad nami glasno čivkajoč, potem pa sede na vrh košate smreke.

Kateri ptič je to? — To je kragulj.

Kragulj (*Hühnerhabicht*, *Astur palumbarius*) je najdrzovitejša in najkrvoločnejša ujeda naših krajev. Poznajo ga povsod, nekateri pod imenom »kragulj«, drugi — »kokošár«, in tudi — »golobár«. — Kakor vsak ropar, je tudi on kaj brhka in postavna ptica.

Razpet meri do 1 m. Navadno je samec nekoliko manjši od samice. Zgoraj je sive ali bolj rjavosive barve, spodej je pa belkast, in počrtan s črnimi valovitimi progami. Perotnice mu segajo le do polovice precej dolgega repa, na katerem je pet tamnih pasov.

Kraguljec, kakor mu pravijo po nekaterih krajih, ima veliko, vendar celemu truplu primerno glavo. Oko je živo kakor iskra, bliskovito, pogled pa jarek, a bister. Črni kljun ni velik, vendar pa dosti močan in kriviti se

prične že koj pri korenu. Na gornji čeljusti je kljun nekoliko izrezan. — Voščenica in prsti so živo rumeni. Perotnice so ozko orezane in se tesno oprijemljejo celega života.

Kragulj, to vam je ropar in krvoločnik, da nima vrstnika. Naj si je še tako sit, njegova krvoželjnost se mu le ne utolaži, vedno bi davil brez kraja in konca. — Ne išče si plena, kolikor ga potrebuje sam za-se, marveč kolje, kolikor in kar mu pride v ostre kremplje. Predrzen je tako, da se loti največje kokoši, divje in domače, če tudi je ne more včasih odnesti. Če zagleda v stelji dolgouhega zajca, takoj plane nanj in ga obdelava s kljunom, dokler ne pogine dolgouhec. Potem ga ali odnese, ali pa kar na mestu načne. Golobje so že itak njegova najljubša pečenka. Toliko je smel, da jih pride strašit na golobnjak.

Zjutraj zgodaj se odpravlja na lov. V plemenitem vzletu se vzdigne v višave, mirno kroži okrog in se zategnjeno glasi. — Vgledavši plen, bodi si ptica ali kaka druga žival, bliskoma sfrči za njim kakor strela. Z golobi ima včasih veliko sitnost. Golob zelo izvrstno leti, zato ga ne more tako naglo dobiti v kremplje, zlasti ker mu nagajajo še manjši ptički, kakor lastavice, ki lete za njim. Vsako žival načne na drobu. — Kadar je vroče popoldne, tedaj počiva v kakovi krošnji, mirno uživajoč, kar si je naložil.

Toda ta gospod ropar je v jedi izbirčen. Mrhovina ni zanj, presno meso mu gre bolj v slast, najrajši pa ima kaj tacega, da sam oskube.

Pri obedu ga včasih motijo nepovabljeni gostje — vrane. Kadar zapazijo vrane kragulja, leté od vseh vetrov skupaj, in tedaj nastane vrišč, da odmeva gora in plan, zlasti če so vmes tudi šoje, ki se derejo na vse pretege. — Dasi tudi mu ničesar ne morejo, vendar ga spremlja jata kričačev, dokler jim ne izgine.

Nekoč mi prinese pastir starega kragulja živega. Bila je samica. Dečko je vedel za gnezdo in splezal na drevo, da bi pogledal, koliko je že jajec v gnezdu. Ko pride do gnezda, zapodi se mu samica v obraz, a ta jo hitro zagrabi in zdrči z drevesa na tla. Kaj menite, da je malo čavsala okrog sebe! Toliko, da jo je srečno še živo meni izročil.

Zaprem jo v prostorno kletko, kjer se je mogla prosto gibati in letati, ter ji vržem nekaj jeter, ki so pa že nekoliko smrdele. Joj, to je bilo kljuvanje in trfotanje, a zlate prostosti pa vendar le ne. Jedi se ni niti dotaknila. Za kake dva dni se je umirila, a če je človek prišel blizu kletke, razprostrla je peroti, zašklepetala s kljunom in se zagnala proti gledalcu. Jesti pa vendar le ni hotela. Še le tretji dan, ko sem ji vrgel ustreljenega kragulja, takrat ji je šlo v slast.

V kljunu ima veliko moč. Ako te ukavsne, odtrga ti kožo in meso. Tudi kremplji so izvrstno orožje. — Kragulj gnezdi najraje v gostem tesnem lesu. Gnezda si ne splete veliko, nekoliko dračja zvrhoveči, pa je dobro. Koncem aprila znese samica 2—4 jajca, in ta so zelenkasta, tudi rumeno pikasta in so golobjim jajcem jednaka glede velikosti.

Mladiči so požeruhi, in stara dva jim komaj moreta zadosti hrane nanesti.

Ko mladi zarod odraste, poslové se za vselej, in vsak ropa odslej na svojo pest. Drug drugemu so pa sovražni.

Kragulj ne ljubi družbe, najrajši je v samoti, kjer opravlja hudobna dela neusmiljenosti in premišluje, kje je že kaka jarčka za njegov nikdar prepolni želodec.

Ljudje se ga boje, ker dela dosti kvare, zlasti po samočah. Radi mu nastavljajo svitle stvari na visoka drevesa pri hišah, delajo klepetce in druga strašila. Spomladi ga je s piščalko lahko priklicati.

Turki in nekateri drugi rodovi ga vadijo za lov na druge ptice.

Mravljinec in komar.

Pobi mravljinec kos mahú
In s pezo vleče ga domú.
Na poti sreča ga komar
In pravi mu: No, pridna stvar,
Povej mi vendar, kam pa, kam
Zasopljen vlečeš težki tram?
Mravljinec postoji na tó,
Komarju govori takó:
Popraviti si hočem dom,
Da spal pod svojo streho bom.
Velí komar: Oh, ti bedak,
Ta tram je zate pretežak.
Sirota, ti se boš končal,
Mar raje v senci bi ostal.
Pa mene glej: živim kot ptič
In se za dom ne ménim nič,
Saj kar je zemlje in sveta,
Povsod, mravljinec, sem doma.
Pa mu mravljinec govori:
To morda déš, komar, le ti,
Ti trdiš, ker si potepuh,
Pohajkovač in pa lenuh.
A komur je do dela kaj,
On se naseli le v en kraj,
In tam se trudi in trpi,
Da se pošteno preživi.

In lepo je, komar, domá,
In srečen je, ki dom ima.
Le glej, da je ne naletiš,
Ko zmír pod tujo streho spiš!
Mravljinec pravi to in gré,
Komar pa zre za njim smeje.

Ko pride hladni čas, jesen,
Privede slano mráz strupen,
Mravljinec zleze v hramček svoj,
Zapahne duri za seboj.
Mráz i komarja dohiti,
Trd na mravljišču obtiči.
In ko vzbudi se spet pomlad,
Mravljinec pregleduje grad:
Ugleda malo živo stvar,
Bil suhopeti je komar:
Hohó, komar, kaj delaš tu?
Prav, da prišel si mi domu:
Sedaj te vsaj naučil bom,
Kaj pravi se, imeti dom.
Učiti bolje te ne vem,
Kot, da te za kosilo snem:
Kdor hodi v mojo hišo spat,
V mesnico zvlečem ga za vrat . .

Anton Hribar.

